

הצעת חוק שירות בטחון (תיקון מס' 26) – הצעות המכון הישראלי לדמוקרטיה

חלק א' - סעיפים 26 ב - 26 י"ח - נייר בעבודה

עו"ד נעה גשן, עו"ד שלומית רביצקי טור-פז, ד"ר גלעד מלאך, פרופ' עמיחי כהן, ד"ר ערן שמיר-בורר

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
ביטול הסעיף	כיוון שמתווה המכון מתנגד לקביעת יעדי גיוס מספריים שהרי חובת הגיוס חלה על כלל המלש"בים, וכן להחרגת ישיבות מפרות מקיצוץ התמיכות, מוצע למחוק את הסעיף ולהותיר רק את התוספת הקיימת בחוק.	בהצעת החוק נוספו תוספות שקובעות יעדי גיוס שנתיים ("תוספת שנייה") ותנאים בהם ישיבה מוחרגת מקיצוץ תקציב התמיכות ("תוספת שלישית"). הסעיף מציע תיקון טכני ההופך את התוספת הקיימת בחוק שירות בטחון ומתייחסת לגיל הגיוס לתוספת "ראשונה", על מנת לאפשר את התוספות החדשות שאחריה.	בחוק שירות בטחון [נוסח משולב], התשמ"ו - 1986 (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 2, בפסקה (3), אחרי "שבתוספת" יבוא "הראשונה"	תיקון סעיף 2
החלפת פרק ג' 1 פרק ג': שילוב תלמידי ישיבות ובוגרי מוסדות חינוך חרדיים סימן א': מטרה והגדרות				
26ב. מטרתו של פרק זה להביא לגיוס הצעירים החרדים לשירות בטחון לאור עיקרון השוויון ועל רקע הצרכים הביטחוניים של מדינת ישראל, תוך מתן כלים נוספים וייחודיים להבטחת מטרה זו בהתאמה למגזר המדובר, ותוך הקפדה על קדימות צרכי הצבא על פני השירות לאומי-אזרחי; להסדיר מתן פטור לקבוצה מצומצמת של לומדי תורה מצטיינים, מתוך הכרה בחשיבות לימוד תורה; ולקבוע את הסנקציות הכלכליות המתאימות כנגד אלו שלא ימלאו את חובת השירות על פי חוק.	על פי עמדת המכון, מטרת פרק זה להביא לגיוס הצעירים החרדים לאור עיקרון השוויון וצורכי הביטחון ולכן המטרה הכלכלית-תעסוקתית, ככל שהיא חשובה, אינה עניינה של חוק זה ומוצע לבטלה. מוצע להגדיר את גיוס החרדים כמטרה מפורשת ולא להסתפק במטרה של צמצום אי-השוויון, במיוחד על רקע המצב המשפטי השורר כיום (בניגוד למועד ניסוח הצעת החוק) בו גיוס החובה חל בשווה על כלל האוכלוסייה, כך שהחוק החדש יצמצם בפועל את השוויון ולא את אי-השוויון. בנוסף, כיון שעמדת המכון היא כי שירות לאומי-אזרחי יכול להיעשות רק לאחר שניתן מענה לצרכי הצבא, יש לציין את הדבר מפורשות. עוד מוצע כי ההכרה בחשיבות לימוד התורה תנוסח ביחס למתן פטור לקבוצה מצומצמת של לומדי תורה מצטיינים בלבד ולא כעקרון כללי, וזאת על מנת למנוע פרשנות רחבה שתרוקן את הסדרת גיוס בני הישיבות מתוכן. לאור הקשיים הצפויים בגיוס בפועל של בני הישיבות, מוצע לכלול גם את הסנקציות הכלכליות המתאימות כאחת ממטרות החוק. בפועל יתכן כי הסנקציות הללו יובילו	סעיף המטרה של החוק מצהיר כי כוונתו לצמצם את אי-השוויון הנובע מאי-הגיוס של חרדים לצבא ולשירות הלאומי, וכן מציב מטרה כלכלית של קידום השתלבות החרדים בתעסוקה ותרומתם למשק המדינה.	26ב. מטרתו של פרק זה לצמצם את אי-השוויון בגיוס לשירות סדיר, לרבות באמצעות שילוב של בני הציבור החרדי בשירות לאומי-אזרחי, ולקדם את השתלבותם בשוק התעסוקה ואת תרומתם למשק המדינה, והכול תוך הכרה בחשיבות לימוד התורה.	מטרה

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	גם להשתלבות בתעסוקה, למרות שמוצע להשמיט מטרה זו ממטרות החוק.			
בפרק זה – "חוק שירות לאומי-אזרחי" - חוק שירות לאומי-אזרחי, התשע"ד – 2014. "ישיבה" - ישיבה או כולל שמתקיימים בהם לימודים תורניים, המופעלים על ידי עמותה או חברה לתועלת הציבור והכלולים ברשימה שגיבש לעניין זה שר הביטחון לפי סעיף 26א. "צו דחיית שירות" - צו שניתן לפי סעיף 26ד. "שירות לאומי אזרחי" - כהגדרתו בחוק שירות לאומי אזרחי. "שנת גיוס" - שנה המתחילה ביום 1 ביולי והמסתיימת ביום 30 ביוני בשנה העוקבת.	מוצע לבטל את ההגדרה ל"הכשרה תעסוקתית מיוחדת", בשל מתווה המכון המציע שדחיית השירות תוגבל עד גיל 20 ולאחריה יחויבו כולם להתגייס. כמו כן, מוצע להוסיף את ההגדרה לשנת גיוס, אשר נכללה בפרק היעדים, לצורך קביעת מועדי חובות הדיווח על מספרי המתגייסים ולצורך מכסת הפטור המצומצמת המתאפשרת בכל שנת גיוס על פי מתווה המכון לתלמידי ישיבה מצטיינים.	סעיף זה כולל הגדרות הרלוונטיות לסעיפים הבאים בפרק. ההגדרה הראשונה היא למושג "הכשרה תעסוקתית מיוחדת" המופיע בהצעת החוק וכן מוגדרים המושגים "חוק שירות לאומי-אזרחי", "ישיבה", "צו דחיית שירות" ו"שירות לאומי-אזרחי".	26ג. בפרק זה – "הכשרה תעסוקתית מיוחדת" - כל אחד מאלה: (1) הכשרה שאישר שר הכלכלה והתעשייה, המיועדת לקידום שילובם המקצועי בתעסוקה של תלמידי ישיבה, לרבות פעילות הכוונה מקצועית; (2) לימודים להשלמת השכלה ל-12 שנות לימוד או להשלמת תעודת בגרות או מכינה ללימודים אקדמיים, שאישר שר החינוך, או השכלה אחרת שאישר שר הכלכלה והתעשייה על פי אמות מידה שקבע בשים לב לצרכי הצבא; (3) לימודים לקראת תואר מוכר כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, הדרושים לצורך עיסוק במקצוע שקבע שר הכלכלה והתעשייה, בצו, לאחר שהשתכנע כי קיים מחסור במשק בעובדים באותו מקצוע; "חוק שירות לאומי-אזרחי" - חוק שירות לאומי-אזרחי, התשע"ד – 2014 "ישיבה" - ישיבה או כולל שמתקיימים בהם לימודים תורניים, המופעלים על ידי עמותה או חברה לתועלת הציבור והכלולים ברשימה שגיבש לעניין זה שר הביטחון לפי סעיף 26א. "צו דחיית שירות" - צו שניתן לפי סעיף 26ד. "שירות לאומי אזרחי" - כהגדרתו בחוק שירות לאומי אזרחי.	הגדרות
סימן ב': דחיית שירות ושילוב בשירות סדיר ובשירות לאומי-אזרחי				
			26ד. שר הביטחון, רשאי, לבקשת מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לדחות, בצו, את מועד התייצבותו לשירות סדיר, אם מצא כי מתקיימים לגביו כל התנאים לדחיית שירות כאמור בסעיף 26ה וראה לנכון לעשות כן בהתחשב בצרכי הביטחון ובהיקף הכוחות הסדירים.	דחיית שירות לתלמידי ישיבות
26ה. התנאים לדחיית שירותו של מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לפי סעיף 26ד, הם כמפורט להלן: (1) הוא לומד בישיבה לימודים תורניים, באופן סדיר, בהיקף שלא יפחת מ-45 שעות בשבוע, ובכולל - מ-40 שעות בשבוע, למעט בתקופות חופשה שקבע שר הביטחון;	מתווה המכון מציע קיצור תקופת דחיית השירות לגיל 20 (במקום גיל 23 בהצעת החוק), שלאחריו חובת שירות ולא פטור. לכן, מוצע לבטל את ההיתר להכשרה תעסוקתית מיוחדת שאינו נוגע לגילי 18-20. יצוין כי הנוסח המוצע זהה לנוסח המופיע בנוגע לישיבות ציוניות גבוהות בסעיף 22ב לחוק שירות ביטחון. כיון שמדובר במסלול	סעיף זה קובע תנאים לדחיית שירות של תלמיד ישיבה, ובהם היקף שעות הלימודים הנדרשות ואי-עיסוק בעיסוקים נוספים, וכן קובע קיצור השעות במקרה של תלמיד הנמצא בהכשרה תעסוקתית והיתר עבודה חלקי לתלמיד שמלאו לו 22 שנים והוא נשוי. יצוין כי בהמשכה של הצעת החוק נקבע כי דחיית השירות תהיה עד לגיל	26ה. התנאים לדחיית שירותו של מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לפי סעיף 26ד, הם כמפורט להלן: (1) הוא לומד בישיבה לימודים תורניים, באופן סדיר, בהיקף שלא יפחת מ-45 שעות בשבוע, ובכולל - מ-40 שעות בשבוע, למעט בתקופות חופשה שקבע שר הביטחון; ואולם לעניין מיועד לשירות ביטחון הנמצא בהכשרה תעסוקתית מיוחדת, יופחת מהיקף השעות לפי פסקה זו מספר השעות שבהן הוא נמצא	תנאים לדחיית שירות של תלמיד ישיבה

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	דומה, אין מקום עוד להבחנה בין המסלולים.	23 ולאחריה ינתן פטור קבוע (למעט הוראת מעבר לתקופה קצובה בה ינתן הפטור כבר בגילי 21-22).	בהכשרה כאמור, ובלבד שלא יופחתו יותר מ-20 שעות בשבוע; (2) הוא אינו עוסק בכל עיסוק נוסף על לימודיו בישיבה, ואולם - (א) רשאי מיועד לשירות ביטחון לעבור הכשרה תעסוקתית מיועדת; (ב) רשאי מיועד לשירות ביטחון שהוא נשוי ושמלאו לו 22 שנים, לעסוק בעיסוק נוסף על לימודיו בישיבה, ובלבד שלא יעסוק בעיסוק כאמור בשעות הלימודים בישיבה כאמור בפסקה (1) לענין פסקה זו, "עיסוק" - עבודה שמקובל לקבל בעבורה שכר, בין שהיא נעשית בשכר ובין שהיא נעשית שלא בשכר, ולרבות כל עיסוק אחר שקבע שר הביטחון;	
(2) הוא אינו עוסק בכל עיסוק נוסף על לימודיו בישיבה; בפסקה זו, "עיסוק" - עבודה שמקובל לקבל בעבורה שכר, בין שהיא נעשית בשכר ובין שהיא נעשית שלא בשכר, ולרבות כל עיסוק אחר שקבע שר הביטחון;				
			(3) הוא קיים את חובותיו לפי חוק זה, ובכלל זה התייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5;	
			(4) הוא הצהיר, בתצהיר בכתב שניתן לפי סעיף 15 לפקודת הראיות, כי מתקיימים בו התנאים שבפסקאות (1) עד (3);	
			(5) בעל תפקיד בישיבה שבה הוא לומד, שהוא מורשה חתימה של העמותה או החברה לתועלת הציבור המפעילה את הישיבה, הצהיר בתצהיר בכתב שניתן לפי סעיף 15 לפקודת הראיות, כי מתקיים במיועד לשירות ביטחון התנאי שבפסקה (1), והתחייב כי אם יחדל להתקיים במיועד לשירות ביטחון התנאי האמור, יודיע על כך לפוקד תוך 21 ימים;	
			(6) תנאים נוספים שקבע שר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.	
			126. (א) צו דחיית שירות יינתן לתקופה שלא תעלה על שנה. (ב) שר הביטחון רשאי לחזור ולתת למבקש צו דחיית שירות, עד הגיעו לגיל הפטור כהגדרתו בסעיף 26; (ג) ביקש מיועד לשירות ביטחון לחזור ולקבל צו דחיית שירות כאמור בסעיף קטן (ב), יצרף מחדש לכל בקשה כאמור תצהירים והתחייבות כאמור בסעיף 26(4) ו-5.	מתן צו דחיית שירות
126. (א) צו דחיית שירות יינתן לתקופה שלא תעלה על שנה. (ב) שר הביטחון רשאי לחזור ולתת למבקש צו דחיית שירות, עד הגיעו לגיל 20; (ג) ביקש מיועד לשירות ביטחון לחזור ולקבל צו דחיית שירות כאמור בסעיף קטן (ב), יצרף מחדש לכל בקשה כאמור תצהירים והתחייבות כאמור בסעיף 26(4) ו-5.	עמדת המכון היא כי מכוח עקרון השוויון ובשים לב לצרכי הצבא אין מקום עוד לפטור מחובת שירות ויש לחייב את כלל המועמדים לשירות בטחון להתייצב לשירות, למעט מכסה מצומצמת של מצטיינים אשר יוכלו לקבל פטור בגיל 20. לאור זאת, מוצע לבטל את אפשרות הפטור. יחד עם זאת, מתוך התחשבות במבנה מערכת החינוך החרדית ומתוך הכרה בחשיבות לימוד התורה, מוצע לאפשר לשר הבטחון לדחות את השירות עד לגיל 20. גיל זה נקבע כנקודת איזון בין שיקולים אלה לבין צורכי הצבא בגיוס צעירים בגיל שבו עודם כשירים לשירות קרבי ותומך לחימה בבסיסים רחוקים מן הבית וללא תשלומי משפחה המכבידים על תקציב הביטחון. זאת לאור מחקרי המכון המצביעים על גיל הנישואין הממוצע לגברים חרדים העומד על 23 וגיל הילד הראשון העומד בממוצע על גיל 24.	בהצעת החוק מוצע כי דחיית השירות תינתן משנה לשנה עד לגיל 23 (למעט הוראת מעבר לתקופה קצובה בה ינתן הפטור מוקדם יותר). סעיף זה מתיר את דחיית השירות ומעגן את גיל הפטור.		

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	יצוין עוד כי גם במקרא גיל 20 הוא גיל "יוצא צבא".			
			226. פקע תוקפו של צו דחיית שירות או בוטל הצו, יחולו על המיועד לשירות ביטחון הוראות סעיף 13.	שירות סדיר עם פקיעת תוקפו של צו דחיית שירות או ביטולו
מיועד לשירות ביטחון שניתן לו צו דחיית שירות ושמלאו לו 20 שנים, רשאי פוקד, מיוזמתו, לפי בקשת המיועד לשירות ביטחון או לפי פניית הרשות לשירות אזרחי, לאשר את שירותו בשירות לאומי -אזרחי, לאחר שבחן את כל אפשרויות הצבתו בשירות סדיר ומצא כי לא ניתן לעשות כן, ובלבד שהמיועד לשירות ביטחון הסכים לאמור.	במתווה המכון הודגש כי שירות לאומי-אזרחי יתאפשר לבן ישיבה מיועד לשירות ביטחון רק במידה ולא התאפשר שירות צבאי. כמו כן, נמחקה האפשרות להתחיל שירות לאומי אזרחי לנשואים בגיל 19, על מנת שלא לתת עדיפות לשירות הלאומי על פני השירות הצבאי.	הסעיף מאפשר לבן ישיבה מיועד לשירות ביטחון ושירותו נדחה לשרת ובמקרה שהוא נשוי - כבר מגיל 19.	26ח. (א) מיועד לשירות ביטחון שניתן לו צו דחיית שירות ושמלאו לו 20 שנים, ואם הוא נשוי - שמלאו לו 19 שנים, רשאי פוקד, מיוזמתו, לפי בקשת המיועד לשירות ביטחון או לפי פניית הרשות לשירות אזרחי, לאשר את שירותו בשירות לאומי-אזרחי, לאחר שבחן את כל אפשרויות הצבתו בשירות סדיר, ובלבד שהמיועד לשירות ביטחון הסכים לאמור.	שירות לאומי אזרחי
			(ב) אישר פוקד את שירותו של מיועד לשירות ביטחון לאומי-אזרחי, לפי הוראות סעיף קטן (א), ידחה שר הביטחון, בצו, את מועד התייצבותו לשירות סדיר לצורך ביצוע השירות הלאומי-אזרחי.	
			(ג) מי ששירת בשירות לאומי-אזרחי כאמור בסעיף זה וניתן לו אישור על השלמת השירות לפי סעיף 12 לחוק שירות לאומי-אזרחי, פטור מחובת שירות סדיר.	
			(ד) לא הושלמה תקופת השירות הלאומי-אזרחי של מיועד לשירות ביטחון, בניכוי כאמור בסעיף 23(ב) לחוק שירות לאומי-אזרחי, יראו לעניין הוראות פרק זה את תקופת השירות הלאומי-אזרחי שביצע, כתקופת דחיית שירות מכוח צו דחיית שירות, אשר פקע ביום הפסקת השירות הלאומי-אזרחי.	
ביטול הסעיף	מוצע לבטל את הסעיף, על מנת שלא לתת לשירות הלאומי-אזרחי קדימות על פני השירות הצבאי.	הסעיף מאפשר שירות לאומי אזרחי באישור הפוקד כבר מגיל 19 (ולא 20), גם לתלמידי ישיבות שאינם נשואים.	(ה) על אף האמור בסעיף קטן (א), בתקופה שמיום תחילתו של חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"ב-2022 עד תום שלוש שנים מהיום האמור, יקראו את סעיף קטן (א) כך שבמקום "20 שנים ואם הוא נשוי - שמלאו לו 19 שנים" יבוא "19 שנים".	
(1) השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי ידווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אחת לשנה בחודש דצמבר, לגבי השנה שקדמה למועד הדיווח, על העניינים הבאים: (2) מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי שהחלו לשרת באותה שנת גיוס; (3) מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי בחלוקה לגופים המפעילים; (4) דיווח כאמור בסעיף קטן (1), יפורסם באותו מועד בהודעה ברשומות ובאתר הרשות לשירות לאומי אזרחי.	לאור המלצת המכון על ביטול היעדים, מוצע להעביר את חובת הדיווח, ככל שהיא נדרשת מעבר לחובות הדיווח והרישום הקבועות בחוק שירות אזרחי-לאומי, לפרק זה. כמו כן, מוצע כי נוסף לפרסום ברשומות המופיע בהצעת החוק, תתווסף חובת פרסום גם באתר הרשות לשירות לאומי-אזרחי. עוד מוצע כי מועד הדיווח והפרסום ייקבע לחודש דצמבר, על מנת לסנכרן דיווח זה עם מועד הדיווח לכנסת הקבוע בסעיף 35 לחוק שירות לאומי-אזרחי ולא להכביד על הרשות לשירות לאומי-אזרחי בדיווחים כפולים.	בפרק היעדים של הצעת חוק זו (סעיף 26 י"ח) מופיעה חובת דיווח של השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת על מספר משרתי השירות הלאומי-אזרחי והגופים המקבילים, וכן חובת פרסום של הדיווח ברשומות. בהצעת החוק מופיעה גם חובת דיווח לממשלה (נוסף לדיווח לכנסת), אולם לא ברור מה טיבה ולשם מה היא נדרשת ולפיכך מוצע להסירה. בעניין זה יוער כי בחוק בסעיף 35 הלאומי-אזרחי קיימת בסעיף 35 חובת דיווח לכנסת, הכוללת, בין היתר, דיווח על מספר המשרתים בשירות לאומי		חובת דיווח ופרסום ברשומות

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
		אזרחי. בסעיף 18 לחוק זה מופיעה חובת פרסום הכוללת את שמות הגופים המפעילים, כהגדרתם בחוק שירות לאומי-אזרחי, תחום השירות שלהם ומספר המשרתים בהם בשנה שקדמה לפרסום.		
ביטול הסעיף	עמדת המכון היא כי אין מקום להתיר שירות סדיר מקוצר ובוודאי שאין להכיר בשירות זה כשווה ערך לשירות סדיר מלא אשר משכו כיום הוא 30 חודשים ועל פי הצעת חוק של משרד הבטחון יש כוונה להעלותו ל-36 חודשים. הכרה שכזו אינה עולה בקנה אחד עם מטרת החוק ועם עקרון השוויון בגיוס לצבא הסדיר. יחד עם זאת, בידי שר הביטחון נתונה גם היום הסמכות לאפשר מסלולי "הסדר", שיש בהם קיצור של תקופת השירות הצבאי והארכה של כלל תקופת החיול הכוללת לימודים בישיבה, ובלבד שהמסלולים מאפשרים הכשרה צבאית מלאה למסלולים קרביים ושירות מילואים פעיל.	הסעיף קובע כי שר הביטחון יפטור משירות בן ישיבה שמלאו לו 21 שנים והוא מחזיק בדחיית שירות אם ביצע שירות מקוצר בן שלושה חודשים או שלושה שבועות שהכשיר אותו לשירות מילואים. בנוסף נקבע כי אם עובר הבחור הכשרה מקצועית או מתכוון לעשות כן, ידחה שר הביטחון את שירותו לתקופת ההכשרה גם אם לא עמד בתנאי דחיית השירות שנמנו בסעיף 26 (לימודים סדירים בהיקף נדרש, העדר תעסוקה במקביל, התייצבות לרישום ובדיקות רפואיות וכד').	26ט. מיועד לשירות ביטחון שקיבל צו דחיית שירות ושמלאו לו 21 שנים, שמתקיים בו האמור בפסקאות (1) או (2), יפטור אותו שר הביטחון, בצו, משירות סדיר מעבר לתקופות השירות המנויות באותן פסקאות: (1) הוא שירת בשירות סדיר של שלושה חודשים במסלול ייעודי שבין מטרתיו הכשרה לשירות במערך המילואים כהגדרתו בחוק שירות המילואים (בסעיף קטן זה - מערך המילואים) (2) הוא שירת בשירות סדיר של שלושה שבועות במסלול ייעודי שמטרתו הכשרה לתפקידי חירום והצלה לשם שירות במערך המילואים, וכן השלים את השתתפותו בהכשרה תעסוקתית מיועדת. מיועד לשירות ביטחון שקיבל צו דחיית שירות, שמלאו לו 21 שנים וששירת במסלול ייעודי כאמור בסעיף קטן (א)(2) או שהצהיר על כוונתו לשרת במסלול ייעודי כאמור, והוא עובר הכשרה תעסוקתית מיועדת בהיקף העולה על 30 שעות שבועיות, ייתן לו שר הביטחון צו דחיית שירות למשך תקופת ההכשרה גם אם לא מתקיימים בו התנאים שבסעיף 26ה.	שירות סדיר מקוצר
נדחה שירותו של מיועד לשירות ביטחון לפי הוראות סימן זה, מזמן לזמן, עד הגיעו לגיל 20, רשאי שר הביטחון לבקשת מיועד לשירות בטחון, אשר נמצא כמצטיין בתחום לימוד התורה, בהתאם למבחנים עיוניים ארציים ולכללים שייקבעו בתקנות, לפטור אותו בצו מחובת שירות סדיר. מספר מקבלי הפטור מסיבה זו לא יעלה על 1,000 מכל מחזור גיוס בשנה נתונה.	הצעה זו מגבירה את הפגיעה בשוויון, בניגוד למטרת החוק, בכך שהיא קובעת חובת פטור, להבדיל מן המצב אשר היה קבוע בפרק ג' אשר רק איפשר לשר הביטחון סמכות למתן הפטור. לפי עמדת המכון אין מקום לתת פטור גורף לכלל האוכלוסייה ולפיכך יש לבטל את הפטור הגורף ולצמצמו אך ורק לקבוצה מוגבלת של תלמידי ישיבה מצטיינים, אשר יקבלו פטור בגיל 20. מוצע כי קבוצה זו לא תעלה על 1,000 בני ישיבה בכל מחזור גיוס בשנה נתונה. כמו-כן, מוצע לקבוע כי בחירת המצטיינים תיעשה בהליך ממלכתי שקוף, במסגרת מבחנים עיוניים ארציים ובהתאם לכללים	סעיף זה מחייב את שר הביטחון לתת פטור משירות ביטחון לבן ישיבה ששירותו נדחה והגיע לגיל 23. הצעת החוק כוללת הוראת מעבר אשר למשך תקופה של שנתיים מקדימה את הגיל בו ייתן שר הביטחון פטור חובה לצעירים החרדים לגיל 21, ולמשך שנה נוספת - לגיל 22.	26י. (א) נדחה שירותו של מיועד לשירות ביטחון לפי הוראות סימן זה, מזמן לזמן, עד הגיעו לגיל הפטור, יפטור אותו שר הביטחון, בצו, מחובת שירות סדיר. בסעיף זה, "גיל הפטור" - גיל 23. (ב) על אף הוראות סעיף קטן (ב) - (ג) (1) בתקופה שמיום תחילתו של חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"ב-2022 (בסעיף קטן זה - יום התחילה), עד תום שנתיים מהיום האמור, יהיה "גיל הפטור" - גיל 21; (2) בתקופה שמתום שנתיים מיום התחילה עד תום שלוש שנים	פטור משירות סדיר למי שהגיע לגיל הפטור

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	מהיום האמור, יהיה "גיל הפטור" – גיל 22.		אשר יקבעו בתקנות, באופן אשר יבטיח כי ייערכו בצורה שוויונית והוגנת.	
רשימת הישיבות	26יא. (א) שר הביטחון יגבש את רשימת הישיבות לעניין פרק זה, בהתאם לאמות מידה שיקבע בתקנות, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; החלטת שר הביטחון בדבר הכללת ישיבה ברשימה תיעשה בהתחשב בהמלצת ועד הישיבות בארץ ישראל; אין בהוראות סעיף קטן זה כדי למנוע מישיבה לפנות לשר הביטחון בבקשה להיכלל ברשימת הישיבות. (ב) רשימת הישיבות תפורסם באתר האינטרנט של אגף כוח אדם בצבא הגנה לישראל ותוצג לעיון הציבור בלשכות הגיוס האזוריות.			
	(ג) שר הביטחון רשאי להסיר ישיבה מרשימת הישיבות, לאחר שנתן לראש הישיבה הזדמנות לטעון את טענותיו לפניו, אם כי התקיים אחד מאלה: (1) שיעור מסוים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים לשירות ביטחון, אינו מתייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5; שר הביטחון יקבע את השיעור האמור; (2) בעל תפקיד בישיבה שהוא מורשה חתימה כאמור בסעיף 26ה(5) אינו ממלא את חובותיו בהתאם לסעיף האמור; (3) חדל להתקיים בישיבה אחד מהתנאים בהתאם לאמות המידה שקבע שר הביטחון כאמור בסעיף קטן(א); (4) לדעת שר הביטחון, את הסרתה מהרשימה. (ד) שר הביטחון יקבע בתקנות הוראות לעניין תלמידי ישיבה שהוסרה מרשימת הישיבות ושעומדים בשאר התנאים לרשימת הישיבות המפורטים בסעיף 26ה.	סעיף זה מציע כי לשר הביטחון תהיה אפשרות להסיר ישיבה מרשימת הישיבות שתלמידיהן זכאים לדחיית שירות ולפטור, לאחר ששמע את טענות ראש הישיבה, וזאת אם התקיימו תנאים מסוימים. בין התנאים המצדיקים הסרה מופיע מקרה בו שיעור מסוים מקרב התלמידים אינו מתייצב לרישום ולבדיקות רפואיות, מקרה בו בעל תפקיד בישיבה אינו ממלא את חובותיו וכיוצא בזה.	בסעיף זה מוצעים במתווה המכון 3 תיקונים: (1) מוצע לקבוע כי הסרת ישיבה חורגת מן הרשימות המאושרות בהתקיים התנאים האמורים תהיה חובה ולא לשיקול דעת שר הביטחון. (2) מוצע לקבוע את שיעור תלמידי הישיבה שאי התייצבו לרישום ולבדיקות רפואיות תביא להסרת הישיבה מן הרשימות על שיעור של 20%. (3) מוצע להוסיף סעיף המחייב הוצאת ישיבה מרשימת הישיבות אם 20% מתלמידיה אינם מתייצבים לשירות ביטחון סדיר (ולא רק לרישום ובדיקות רפואיות). כפועל יוצא משתנה מספור הסעיף וחלוקתו הפנימית.	(ג) שר הביטחון יסיר ישיבה מרשימת הישיבות, לאחר שנתן לראש הישיבה הזדמנות לטעון את טענותיו לפניו, אם מצא כי התקיים אחד מאלה: (1) שיעור של 20 אחוזים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים לשירות בטחון, אינו מתייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5. (2) שיעור של 20 אחוזים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים לשירות בטחון, אינו מתייצב לשירות סדיר לפי סעיפים 13 ו-14. (3) בעל תפקיד בישיבה שהוא מורשה חתימה כאמור בסעיף 26ה(5) אינו ממלא את חובותיו בהתאם לסעיף האמור; (4) חדל להתקיים בישיבה אחד מהתנאים בהתאם לאמות המידה שקבע שר הביטחון כאמור בסעיף קטן(א); (ד) שר הביטחון רשאי להסיר ישיבה מרשימת הישיבות, לאחר שנתן לראש הישיבה הזדמנות לטעון את טענותיו לפניו, אם התקיימו נסיבות אחרות המצדיקות, לדעת שר הביטחון, את הסרתה מהרשימה. (ה) שר הביטחון יקבע בתקנות הוראות לעניין תלמידי ישיבה שהוסרה מרשימת הישיבות ושעומדים בשאר התנאים לדחיית שירות המפורטים בסעיף 26.
סימן ג': יעדי הגיוס והשלכות בשל אי-עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל				
סימן ג': השלכות הפרת החוק				
הגדרות	26יב. בסימן זה – "בוגר מוסד חינוך חרדי" – מי שלמד בין גיל 14 לגיל 18 במשך שתי שנות לימוד לפחות, במוסד חינוך חרדי"; "מוסד חינוך חרדי" – כל אחד מאלה:	פרק זה מתחיל בהגדרות ובתוכן הגדרה של "בוגר מוסד חינוך חרדי" המסתפקת בשתי שנות לימוד במוסד כזה מגיל 14 ומעלה, אף אם לא הושלמו הלימודים במוסד.	עמדת המכון היא כי אין מקום לקבוע יעדי גיוס מספריים במצב שבו על חובת הגיוס לחול על כלל הצעירים החרדים, למעט קבוצה מצומצמת של מצטיינים. על אחת כמה וכמה אין לקבל את היעדים המופיעים	26יב. בסימן זה – "חוק יסודות התקציב" - חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985;

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
<p>"חוק סיוע כלכלי" – חוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים, תשע"ז – 2017</p> <p>"חוק הביטוח הלאומי" – חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה – 1995.</p> <p>"חוק ביטוח בריאות ממלכתי" – חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד – 1994.</p> <p>"כספי התמיכה" – הסכום המשתלם על ידי המדינה בהתאם למבחנים שקבע שר החינוך מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, למוסד תורני בעבור לימודי תלמיד.</p> <p>"כספי התמיכה בגין שכר לימוד במעונות יום" – הסכום המשתלם על ידי המדינה להורה הלומד במוסד תורני בהתאם למבחנים שקבע שר העבודה מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, לעידוד תעסוקת הורים על דרך של השתתפות המדינה בעלות שכר לימוד במעון או במשפחתון.</p>	<p>בתוספת השנייה שהם מצומצמים מאד (פחות מ-2,000 בשנה) וצומחים משנה לשנה בקצב נמוך בהרבה מן הצמיחה הדמוגרפית החרדית. יתר על כן, ההצעה מאפשרת להמיר יעדי גיוס אלה בשירות אזרחי-לאומי. לפיכך עמדנו היא כי יש לבטל את ההגדרות המופיעות בסעיף זה ולהוסיף תחתן את ההגדרות הרלוונטיות ולהשלכות הפרת הוראות חוק זה. יחד עם זאת, ככל שבדעת הכנסת להותיר את היעדים יש מקום לדייק את ההגדרות. ההגדרה הרואה מי שלמד שנתיים בלבד במוסד חרדי תיכוני כ"בוגר מוסד חינוך חרדי" רחבה מדי וכוללת גם צעירים אשר עזבו בכיתה 'א' את המגזר החרדי. הנתונים מראים כי לאור הגדרה רחבה זו כ-70% מהחייילים שנספרו על פי החוק הקודם כחרדים היו למעשה בוגרי החינוך החרדי שכבר לא הגדירו עצמם חרדים. ככל שנעשה שימוש בהגדרת "בוגר מוסד חרדי", יש לקבוע כי היא כוללת רק את מי שלומד במוסד חרדי בעת התייצבותו בלשכת הגיוס לצו ראשון או שהשלים את לימודיו במוסד חינוך חרדי לבין התייצבותו לגיוס. בנוסף, ניתן לעשות שימוש בהגדרה המופיעה במבחני התמיכה של משרד העבודה (בחלוקת שוברים ובתחום התעסוקה) וזה נוסחה: "יהודים שומרי מצוות, אשר ייחודם בהקפדה הדתית שהם נוהגים בדרכי חינוך, אופי הקהילה ואורחות החיים, המבחינים בינם לבין שאר היהודים שומרי המצוות, ואשר השלים את לימודיו במוסד חינוך חרדי בעת גיוסו".</p> <p>במבחנים של משרד העבודה מופיעים גם התנאים הבאים – לימודים שלו, בן או בת הזוג או הילדים במוסד חינוך חרדי, מקום מגורים בעיר או בשכונה שרמת ההומוגניות החרדית בה על פי הגדרת הלמ"ס היא 1. "יעד גיוס שנתי כולל" – כאמור עמדת המכון היא כי אין מקום לכלול יעדי גיוס בחוק ויש לבטל את ההגדרה. יחד עם זאת, וככל שבדעת הכנסת לקבוע בחוק יעדים</p>	<p>כמו כן מוגדר "מוסד חינוכי חרדי" בהמשך להגדרה בחוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים התשס"ח-2008 או כמוסד המיועד לתלמידים חרדים, כולל מוסדות לנוער נושר ובסיכון. בנוסף מוגדרים שלושה מושגים הקשורים ליעדי הגיוס והשירות: "יעד גיוס שנתי לשירות סדיר", מתייחס למספר החייילים החרדים שעל צה"ל לגייס מדי שנה בשנים שלאחר תחולת החוק; "יעד גיוס שנתי לשירות לאומי-אזרחי" מתייחס למספרי החרדים שנדרשים להתגייס לשירות הלאומי-אזרחי מדי שנה בשנים שלאחר תחולת החוק; "יעד גיוס כולל" מתייחס לחיבור שני סוגי היעדים שהוזכרו וכפי שנראה בהמשך, מאפשר להמיר אותם זה בזה. המספרים המדויקים לגבי שלושת סוגי היעדים מפורטים לגבי כל אחת מן השנים בתוספת השנייה לחוק.</p> <p>עוד מגדיר הסעיף את המושגים "מתגייס בפועל" ו"שנת גיוס".</p>	<p>(1) מוסד חינוך תרבותי ייחודי, כהגדרתו בחוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, התשס"ח-2008 המיועד לקבוצת האוכלוסייה המפורטת בפסקה (1) להגדרה "קבוצה תרבותית ייחודית" בחוק האמור;</p> <p>(2) מוסד לימודי חרדי, חלק ממוסד לימודי או מסגרת לימודית המיועדים לתלמידים חרדים, או מרכז השכלה לנוער נושר ובסיכון המיועד לתלמידים חרדים, ששר הביטחון קבעם, בצו, בהתייעצות עם שר החינוך או עם שר הכלכלה והתעשייה, לפי העניין, ובאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת;</p> <p>"יעד גיוס שנתי לשירות סדיר", לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה – מספר המתגייסים השנתי לשירות סדיר, כמפורט בטור ב' לצד אותה שנה;</p> <p>"יעד גיוס שנתי לשירות לאומי-אזרחי" – לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה – מספר המתגייסים השנתי לשירות הלאומי-אזרחי, כמפורט בטור ג' לצד אותה שנה; "יעד גיוס שנתי כולל", לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה – מספר לאומי-אזרחי, כמפורט בטור ד' לצד אותה שנה; "מתגייס בפועל" – מי שהחל לשרת בשירות סדיר או בשירות לאומי-אזרחי, בשנת גיוס מסוימת, מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים;</p> <p>"שנת גיוס" – שנה המתחילה ביום 1 ביולי והמסתיימת ביום 30 ביוני בשנה העוקבת.</p>	

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	קותרת בסעיף הצעת החוק
	<p>מספריים, אין לכלול את יעדי השירות הצבאי הסדיר ואת יעדי השירות הלאומי-אזרחי ליעד משותף ואין לראות במי ששירת שירות לאומי-אזרחי כמי שניתן לסופרו לצורך המענה על יעדי השירות הצבאי, בייחוד בשים לב לאמור בסעיף 26טו המוצע. ככל שהדבר נדרש, ניתן לקבוע יעדי שירות לאומי-אזרחי בנפרד. זאת, הן לאור העובדה שמכוח עקרון השוויון לא ניתן לראות בשירות הלאומי-אזרחי כשווה ערך לשירות הצבאי ובמיוחד לאור צרכי הצבא אשר גוברים בעקבות המצב הביטחוני הנוכחי.</p>			
<p>ביטול הסעיף כחלק מביטול היעדים</p>	<p>כאמור, עמדת המכון היא שאין מקום לכלול יעדי גיוס ובוודאי לא את יעדי הגיוס המקלים שהוצעו, אלא יש לקבוע לכל היותר מכסות פטור מצומצמות לתלמידים מצטיינים.</p> <p>יחד עם זאת, ככל שבדעת הכנסת לקבוע יעדים, יש להגביהם משמעותית, וכן להתייחס לנקודות הבאות:</p> <p>(א) יש לצמצם את ההגדרה לבוגרי מוסדות החינוך החרדים בלבד, ולהשמיט ממנה את המונח "תלמידי הישיבות".</p> <p>(ב) על חובת הממשלה לפעול לגיוס בוגרי מוסדות החינוך החרדים המיועדים לשירות ביטחון להיות מנוסחת כחובה כללית לגיוס מספר רב ככל הניתן מתוכם, ולכלל הפחות לעמוד ביעדים שייקבעו. אין לנסח את החובה ככזו המוגבלת ליעדים שנקבעו, וזאת, על מנת לצמצם ככל הניתן את הפגיעה בעקרון השוויון ולהנחות את הממשלה לשאוף לגיוס מירבי ולא מינימלי אשר נקבע ביעדי הגיוס.</p> <p>בעניין זה, ניתן ללמוד גם מפרסומים אשר הצביעו על יכולתו של הצבא לגייס מועמדים חרדים רבים יותר מהמספר אשר הממשלה נקבה בו בבית המשפט, יכולת אשר אינה ממומשת בשל שיקולים כלכליים.</p>	<p>סעיף זה מטיל חובה על הממשלה לפעול לשם גיוס המיועדים לשירות בטחון, בהתאם ליעדי הגיוס שנקבעו בתוספת השנייה.</p>	<p>26ג. הממשלה תפעל לשם גיוס המיועדים לשירות ביטחון מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים, לשירות סדיר או לשירות לאומי-אזרחי, בהתאם ליעדי הגיוס השנתיים לשירות סדיר, ליעדי הגיוס השנתיים לשירות לאומי-אזרחי וליעדי הגיוס השנתיים הכוללים.</p>	<p>יעדי הגיוס השנתיים</p>
<p>ביטול הסעיף</p>	<p>בשים לב לעמדת המכון כי אין לכלול בחוק יעדים מספריים, לא נדרש מידע זה. על</p>	<p>הסעיף קובע כי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם מדי שנה מידע</p>	<p>26ד.</p>	<p>ידע סטטיסטי לעניין שיעור</p>

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	קותרת בסעיף הצעת החוק
	<p>היקף וקצב הגיוס להתרחש בהתאם לצורכי הצבא ולעיקרון השוויון כפי שמוגדר בסעיף המטרה המוצע, ולא על פי גידול האוכלוסייה החרדית.</p> <p>דברים אלה נכונים ביתר שאת, לאחר ה- 7 באוקטובר ולאור צרכיו הגדלים של הצבא. יחד עם זאת, ככל שיוחלט לקבוע בחוק יעדים מספריים, יש לתת את הדעת לנקודות הבאות:</p> <p>(א) לא ברור כיצד מוגדר גבר חרדי - בפרק זה נעשה שימוש בהגדרות "תלמיד ישיבה" ו"בוגר מוסד חרדי" שהן הגדרות שונות.</p> <p>(ב) המידע הנדרש מן הלמ"ס הוא שיעור הגידול באוכלוסיית הגברים החרדים. יש לצרף לכך דרישה למידע גם לגבי חלקם היחסי של החרדים במחזור הגיוס.</p> <p>(ג) לאור העובדה שהמידע נדרש גם לגבי יעדי השירות הלאומי-אזרחי, נראה כי יש מקום למוסרו גם לשר האחראי על השירות הלאומי-אזרחי, על מנת לאפשר לו להיערך בהתאם.</p> <p>(ד) מוצע למחוק את המושג "יעדי גיוס שנתיים כוללים" המאפשרים לספור שירות לאומי-אזרחי כעמידה ביעדי השירות הצבאי, ולפיכך כל קבוצה תיספר בנפרד כך שעמידה או אי-עמידה של אחת מן הקבוצות ביעדים לא תשפיע על ספירת יעדי הקבוצה האחרת.</p>	<p>שיאפשר להבין את גודל קבוצת הגברים החרדים בגיל גיוס ואת גידולה בכל שנה. מידע זה ימסר לשר הביטחון וישמש אותו לבחינת העמידה ביעדי הגיוס, אשר על פי הצעת החוק רק החל משנת 2037 גדלים בהתאם לקצב הגידול של השנתון החרדי.</p>	<p>(א) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם, מדי שנה, סטטיסטיקה המתייחסת לשיעור הגידול באוכלוסיית הגברים החרדים בגיל 18 עד 22 כהגדרתה בפרסומי הלשכה, לעומת השנה הקודמת (בסעיף זה- שיעור הגידול באוכלוסייה החרדית).</p> <p>(ב) מידע כאמור בסעיף קטן (א) לעניין שיעור הגידול באוכלוסייה החרדית, יימסר לשר הביטחון, והוא ישמש לבחינת העמידה ביעדי הגיוס השנתיים לשירות סדיר, ביעדי הגיוס השנתיים לשירות לאומי-אזרחי וביעדי הגיוס השנתיים הכוללים.</p>	<p>הגידול באוכלוסייה החרדית</p>
ביטול הסעיף	<p>עמדת המכון היא כי יש לבטל את יעדי הגיוס המספריים באופן גורף ולהעדיף חובת גיוס כללית. יחד עם זה, גם אם בדעת הכנסת לקבוע יעדי גיוס, מוצע לבטל סעיף זה אשר פגיעתו בעיקרון השוויון נובעת הן מעצם קיומו של מסלול שירות לאומי-אזרחי חלופי עבור חרדים בלבד, והן מתוך האפשרות לספור את משרתי השירות הלאומי-אזרחי כאילו היו חיילים המשרתים שירות צבאי.</p>	<p>סעיף זה קובע כי עמידה ביעד הגיוס השנתי היא עמידה במספר המתגייסים השנתי הכולל, אף בלא בעמידה במספר המתגייסים לשירות סדיר.</p> <p>סעיף זה מרוקן מתוכן את קביעת יעד המתגייסים לשירות סדיר ומאפשר במקרה הקיצון לגייס לשירות לאומי-אזרחי בלבד ועדיין לעמוד ביעדי הגיוס השנתיים מבלי לגייס חייל אחד לצבא הגנה לישראל.</p>	<p>26טו. לעניין סימן זה, יראו עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל, לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה - גיוס של מספר המתגייסים השנתי הכולל הקבוע בטור ד' לאותה תוספת, לפחות, גם אם באותה שנת גיוס פחת מספר המתגייסים לשירות הסדיר מזה הקבוע בטור ב' לתוספת האמורה או שפחת מספר המתגייסים לשירות הלאומי-אזרחי מזה הקבוע בטור ג' לתוספת האמורה.</p>	<p>עמידה ביעדי הגיוס השנתיים</p>
ביטול הסעיף כחלק ממחיקת יעדי הגיוס המספריים בהצעת החוק.	<p>כאמור עמדת המכון היא כי חלה חובת גיוס ולפיכך אין לכלול בחוק יעדים מספריים.</p>	<p>הסעיף קובע סנקציה בגין אי עמידה ביעדי הגיוס השנתיים הכוללים. על פי</p>	<p>26טז.</p>	<p>הפחתת תמיכה</p>

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
<p>תחת הסעיף שנמחק מוצע לקבוע: כותרת הסעיף: הפחתת הטבות בשל הפרת חוק זה.</p> <p>(א) לא ישולמו כספי תמיכה למוסד תורני עבור תלמיד אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה.</p> <p>(ב) לא ישולמו כספי תמיכה למוסד תורני, אשר יותר מ-20 אחוז מתלמידיו אינם מקבלים מימון מכח סעיף קטן (א).</p> <p>(ג) לא ישולמו כספי תמיכה לשכר לימוד במעונות יום, עבור הורה אשר לומד במוסד תורני, אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה.</p> <p>(ד) לא יינתן סיוע כלכלי, מכוח חוק הסיוע הכלכלי לעידוד לומדי תורה, אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה.</p> <p>(ה) תלמיד במוסד תורני או בישיבה, אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה, לא יכלל בסעיף 348(ה) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה - 1995.</p>	<p>על מנת לעודד את הגיוס או לכל הפחות לא לתמרץ השתמטות ממילוי חובה זו, מוצע כי תחת היעדים ייקבע כי תלמיד ישיבה אשר לא ימלא את חובותיו על פי חוק זה, לא ישולמו עבורו כספי תמיכה לישיבה בה הוא לומד. בנוסף, מוצע לקבוע כי לא תינתן תמיכה לישיבה אשר יותר מחמישית מתלמידיה אינם מקבלים מימון בשל הפרת חובותיהם מכוח החוק.</p> <p>בנוסף, מוצע לשלול הטבות אשר ניתנות לתלמידי ישיבה אשר דחיית השירות היא אחד הקריטריונים לקבלתם ובהם סיוע כלכלי מכוח חוק הסיוע הכלכלי ללומדי תורה, כספי תמיכה לשכר לימוד למעונות יום, ותעריף הביטוח הלאומי המזערי שנקבע לבני ישיבות.</p> <p>עוד מוצע כי תלמיד ישיבה אשר הפר את חובותיו מכוח חוק זה לא יוכל לזכות במתן עדיפות במינויים בשירות המדינה שכן אין זה ראוי ליתן עדיפות בשירות המדינה לעובד אשר סירב לשרת את מדינתו בשירות ביטחון. זאת, מבלי לפגוע בחובת הייצוג ההולם לאוכלוסייה החרדית אשר תמלא את חובותיה.</p> <p>בכל הנוגע ללשון הסעיף בהצעת החוק, יש להתאים את התאריכים הנקובים בחוק שכבר חלפו, הן בלשון סעיף זה בחוק (ס"ק א' - שנת 2023), והן בתוספות לחוק, ככל שאלה לא יימחקו, התוספת השנייה מונה את יעדי הגיוס החל משנת 2021, והתוספת השלישית מציינת החרגה של ישיבות החל משנת 2019.</p> <p>ככל שכן ייכללו יעדים מספריים בהצעת החוק, יש לתת את הדעת לנקודות הבאות:</p> <p>(א) קביעת ההפחתה בנוסח הצעת החוק מתייחסת ליעד הגיוס השנתי הכולל, ללא הבחנה בין גיוס לצבא ולשירות הלאומי-אזרחי. ככל שמותירים את היעדים, יש לקבוע כי ההפחתה תינתן ביחס ליעד הגיוס השנתי לשירות סדיר בלבד.</p> <p>(ב) לא ברורה ההצדקה לקביעה כי ההפחתה לא תופעל ביחס להפרה</p>	<p>הצעת החוק אי-עמידה ב-5% מיעד הגיוס הכולל (שירות צבאי + לאומי-אזרחי) אינה גוררת סנקציה כלשהי, ואילו התרחקות גדולה יותר מן היעד תיענה החל משנת 2023 (השנה השלישית לתחולת החוק) בשנה העוקבת בהפחתה של 20% מן התמיכה המשולמת בגין תלמידים המחזיקים בדחיית שירות, וכך גם בשנת הפרה רצופה נוספת. בשתי השנים שלאחר מכן, אם היתה הפרה רצופה, תופעל הפחתה של 40% מתמיכה התלמידים ששירותם נדחה ובשתי השנים הבאות שבהן התרחשה הפרה רצופה – הפחתה של 60% ובשנה שאחריה – 80%.</p> <p>הסעיף קובע גם דרך מילוט מן ההפחתה בתמיכות לאותן ישיבות שבשלוש מתוך חמש השנים שקדמו למועד ההפחתה 15% מתלמידיהן כן התגייסו (כפי שמפורט בתוספת השלישית להצעת החוק). לאחר 8 שנים עולה הדרישה לגיוס של 20% מכלל התלמידים ב-3 מתוך 5 שנים, לאחר 11 שנים – 25%, לאחר 14 שנים – 30%, ומהשנה ה-18 והלאה ניתן להסתפק בגיוסם של 35% מכלל התלמידים ב-3 מתוך 5 שנים.</p> <p>לבסוף קובע הסעיף שעשרת חודשי לימוד בישיבה ייחשבו לצורך החוק כשנה שלמה, שאין לעשות שימוש בסכומים שהופחתו בהתאם לתוכנית המקורית וכן קובע הגדרות למושגים "חוק יסודות התקציב", "סכום הבסיסי" ו"סכום התמיכה".</p>	<p>(א) פחת מספר המתגייסים בפועל, בשנת גיוס מסוימת, החל משנת הגיוס 2023 ואילך, מ-95% מיעד הגיוס השנתי הכולל (בסעיף זה - אי-עמידה ביעד), יופחת סכום התמיכה שישתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנת הכספים שתחילתה לאחר תום אותה שנת גיוס (בסעיף זה - שנת הכספים העוקבת), כך שלא יעלה על 80% מסכום הבסיסי.</p> <p>(ב) נמשכה אי-עמידה ביעד כאמור בסעיף קטן (א) במשך יותר משנת גיוס אחת, ברציפות, יופחת סכום התמיכה שישתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנות הכספים העוקבות לשנת הגיוס השנייה ואילך של אי-העמידה כאמור, כך שלא יעלה על השיעור מסכום הבסיסי, כמפורט להלן, לפי העניין:</p> <p>(1) לענין שנת הכספים העוקבת לשנת הגיוס השנייה ברציפות של אי-עמידה ביעד - 80%;</p> <p>(2) לענין שנות הכספים העוקבות לשנות הגיוס השלישית והרביעית ברציפות של אי-עמידה ביעד 60%;</p> <p>(3) לענין שנות הכספים העוקבות לשנות הגיוס החמישית והשישית ברציפות של אי-עמידה ביעד 40%;</p> <p>(4) לענין שנת הכספים העוקבת לשנת הגיוס השביעית ברציפות של אי-עמידה ביעד ואילך - 20%.</p> <p>(ג) הוראות סעיף זה לא יחולו לענין ישיבה ששיעור המתגייסים בפועל מקרב תלמידיה, בשלוש מתוך חמש שנות הגיוס שקדמו לשנת הכספים שבה יש להפחית את התמיכה לפי סעיף זה, לא פחת מהשיעור הקבוע לצד אותן שנים בטור ב' לתוספת השלישית; לענין זה, ייחשב כתלמיד באותה ישיבה מי שלמד בה במשך עשרה חודשים רצופים לפחות בשנה שקדמה למועד תחילת שירותו בשירות סדיר או בשירות לאומי-אזרחי, לפי העניין.</p> <p>(ד) סכום שהופחת בהתאם להוראות סעיף זה לא ישמש בשנה שבה הופחת לתוכנית המקורית שבה נכלל באותו סעיף תקציב.</p>	<p>בישיבות בשל אי-עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל</p>

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	<p>של 5% מיעדי הגיוס. בקביעה זו יש למעשה ריקון מתוכן של יעד הגיוס והעמדתו בפועל על 95% בלבד ואין בכך בכדי לסייע לממשלה לעמוד ביעד השנתי שקבעה לעצמה.</p> <p>(ג) אם נלקחות בחשבון השנים המופיעות בהצעת החוק, הרי שההפחתות הוחלו רק משנת 2023 בעוד היעדים נקבעו החל משנת 2021, מה שמאפשר מעבר של 3 שנים מתחולת החובה ועד להפחתה. יש לקבוע כניסה לתוקף ממועד קביעת יעד הגיוס.</p> <p>(ד) שיעור ההפחתה שנקבע הוא נמוך, כעבור 3 שנים יופחת סכום בשיעור של 20% בלבד וכפי שניתן לראות בס"ק (ב) ככל שההפחתה נמשכת ברציפות היא אינה מבוטלת כליל, אלא לכל היותר לאחר 7 שנים יורדת ל-20%.</p> <p>בהוראה זו יש טעם לפגם משולש – הן בדרישת הפרה הרצופה, הן בירידה ההדרגתית והאיטית והן בכך שגם לאחר ירידה זו, כספי התמיכה ממשיכים להיות משולמים. יש לקבוע בגין כל שנת הפרה הפחתה המתייחסת לאותה השנה וחלה בשנה העוקבת, החל מן השנה הראשונה. על ההפחתה להיות בשיעור הפרה.</p> <p>(ה) בס"ק (ג) נקבע כי בישיבות בהן יעמדו ביעדים מינימליים שנקבעו בתוספת השלישית, לא יפחת השיעור הקבוע. על פי מתווה המכון יש לבטל סעיף זה, הן בשל העמדה העקרונית של התנגדות ליעדים, אבל גם בשל ההקלות הבלתי מוצדקות הבאות המרוקנות את הסנקציות שבחוק מתוכן:</p> <p>(1) עצם קביעת החריג הכללי. (2) מכיוון שיעד הגיוס נקוב במספרים ואילו יעד הגיוס הישיבתי נקוב באחוזים – לא ניתן לוודא כי יש התאמה בין השניים וייתכן מצב בו לא תהיה עמידה ביעדי הגיוס ועל אף זאת הישיבות ימשיכו לקבל</p>		<p>(ה) על אף הוראת סעיף 13(א) לחוק יסודות התקציב, נותר בשנת כספים פלונית סכום עודף בתוכנית שבסעיף תקציב, בשל הפחתת התמיכה לפי סעיף זה, לא יתיר שר האוצר את השימוש באותו סכום בשנת הכספים שלאחריה, לתוכנית שבה נכלל או לתוכנית אחרת שבאותו סעיף תקציב.</p> <p>(ו) בסעיף זה"י - חוק יסודות התקציב" - חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985;</p> <p>"סכום הבסיס" - הנמוך מבין שני אלה:</p> <p>(1) סכום התמיכה שהשתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנת הכספים האחרונה שבה לא הופחתה התמיכה לפי סעיף זה; (2) סכום התמיכה המשתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שאין בידו צו דחיית שירות, בשנת הכספים שבה מופחתת התמיכה לפי סעיף זה;</p> <p>"סכום התמיכה" - הסכום המשתלם על ידי המדינה בהתאם למבחנים שקבע שר החינוך מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, למוסד תורני שהוא ישיבה, בעבור לימודי תלמיד ישיבה;</p> <p>סעיף תקציב"ו"תוכנית" - כהגדרתם בחוק תקציב שנת, כמשמעותו בחוק יסודות התקציב.</p>	

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	<p>את כספי התמיכה ובכך ירוקן סעיף זה מתוכו.</p> <p>(3) הקביעה כי חריג זה יחול ביחס ל-3 מתוך 5 שנות גיוס מאפשרת לישיבה שלא תעמוד במשך שנתיים מתוך 5 שנים ביעדיה להמשיך ולזכות בכספי התמיכה.</p> <p>(4) הקביעה כי די בלימודי תלמיד בישיבה במשך 10 חודשים רצופים בשנה שקדמה למועד תחילת שירותו ואי הדרישה לשנה שלמה (ככל שלא מדובר בחופשות 'בין הזמנים').</p>			
ביטול הסעיף	<p>עמדת המכון כאמור היא שאין לקבוע את פרק היעדים אלא את חובת הגיוס הכולל. משלא נקבעים יעדים, אין משמעות לסעיף המבטל את החוק בשל אי-עמידה ביעדים ולכן יש לבטל את הסעיף.</p> <p>יחד עם זאת, ככל שתחליט הכנסת על קביעת היעדים הרי שיש לתת את הדעת לנקודות הבאות המעלות קושי בסעיף זה:</p> <p>(א) במקום השימוש ביעד גיוס שנתי כולל יש לקבוע יעד גיוס לשירות צבאי בלבד.</p> <p>(ב) בס"ק (ב) נקבע כי הוראות סעיף זה יחולו משנת 2023 שכבר חלפה אולם במועד ניסוח החוק ניתנה דחייה דה-פקטו שאינה במקומה. יש לקבוע כניסה לתוקף באופן מיידי.</p> <p>(ג) הקביעה כי רק אי-עמידה ב-85% מן היעדים גוררת סנקציה של ביטול החוק (בשנה הרביעית), מרוקנת את 100% היעדים מתוכן. יש לקבוע את הסנקציה בגין אי-עמידה ב-100% מן היעדים.</p> <p>(ד) יתכן שכדאי לבטל סעיף זה גם בהינתן יעדים מספריים בחוק, משום שסנקציה של ביטול החוק תבטל גם את הסנקציות הכלכליות והמינהליות שחלות מכוחו, שכוחן עדיף.</p>	<p>הצעת החוק כוללת בסעיף זה אפשרות לביטולה הכולל בשנה הרביעית, במידה ובמשך שלוש שנים רצופות לא יענו 85% מהיעדים (שירות צבאי או אזרחי).</p>	<p>26יז. פחת מספר המתגייסים בפועל, במשך שלוש שנות גיוס רצופות, מ-85% מיעד הגיוס השנתי הכולל, יפקע תוקפו של פרק זה לאחר שנה מתום שלוש שנות הגיוס הרצופות האמורות.</p> <p>(ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו משנת הגיוס 2023 ואילך.</p> <p>(ג) שר הביטחון יודיע לכנסת בתוך 30 ימים מתום שלוש שנות הגיוס הרצופות האמורות בסעיף קטן (א) על אי-העמידה כאמור באותו סעיף קטן, ויפרסם ברשומות הודעה על המועד הצפוי לפקיעת הפרק לפי הסעיף הקטן האמור.</p>	<p>פקיעת פרק ג' בשל אי עמידה ביעד הגיוס השנתי</p>
ביטול הסעיף והוספת חובת הפרסום בסעיף 26כד (ראו שם)	<p>הדיווח לכנסת הנדרש בס"ק (א) הוא בכפילות לסעיף 26כד ולפיכך, ובשים לב לעמדת המכון על כך שאין מקום לפרק</p>	<p>סעיף זה קובע חובת דיווח לממשלה ולכנסת על מספר המתגייסים בכל שנה לצבא וכן חובת פרסום הנתונים ברשומות.</p>	<p>26יח. שר הביטחון יודיע לממשלה ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, בתום כל שנת גיוס, על מספר המתגייסים לשירות סדיר מקרב</p>	<p>הודעות בדבר מספר המתגייסים בפועל</p>

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
	היעדים כלל, מוצע לבטלו ולהוסיף את חובת הפרסום לסעיף 26כד. בנוסף, לא ברורה מהות ומטרת הדיווח לממשלה ומומלץ לבטלו.		תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים, באותה שנת גיוס, ויפרסם על כך הודעה ברשומות לא יאוחר מיום 1 בנובמבר שלאחר תום שנת הגיוס האמורה.	
ביטול הסעיף והוספת תיקון לנוסח מוצע בסעיף 26ח(ו)	מוצע להוסיף חובת פרסום גם באתר הרשות לשירות לאומי-אזרחי, ולא להסתפק בפרסום ברשומות. בנוסף, מוצע לסנכרן את מועד הדיווח והפרסום למועד הקבוע בחוק שירות לאומי-אזרחי שהוא חודש דצמבר, על מנת לא להכביד על הרשות והכנסת בדיונים כפולים. בהצעת החוק מופיעה חובת דיווח <u>לממשלה</u> – אולם לא ברור מה טיבה ולשם מה היא נדרשת ולפיכך מוצע להסירה.	סעיף זה קובע חובת דיווח לממשלה ולכנסת בדבר מספר המשרתים בכל שנה בשירות לאומי-אזרחי. יצוין כי ישנה חובת דיווח מקבילה לכנסת גם בסעיף 35 לחוק שירות לאומי-אזרחי, שאינה כוללת חובת פרסום. חובת פרסום קיימת בסעיף 18 לחוק זה וכוללת את שמות הגופים המפעילים, כהגדרתם בחוק שירות לאומי-אזרחי, תחום השירות שלהם ומספר המשרתים בהם בשנה שקדמה לפרסום.	(ב) השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי יודיע לממשלה ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, בתום כל שנת גיוס, על מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי שהחלו לשרת באותה שנת גיוס, ויפרסם על כך הודעה ברשומות לא יאוחר מיום 1 בנובמבר שלאחר תום שנת הגיוס האמורה.	